ئامادە کردنی:

بۆکان، پاساژی عەباسی ☎ ٦٢٤٣٤٢٥

نۆ
کورتە چیرۆکی نوێی
پەرییەکان

نووسینی:
دوکتور میشێل وێست

وەرگێڕانی لە ئینگلیسییەوە:
عەلی جەوشەنی «سەرۆک»

نێوی کتێب: نۆ کورتە چیرۆکی نوێی پەرییەکان

نووسەر: دوکتور میشێل وێست

وەرگێڕ: عەلی جەوشەنی «سەرۆک»

پیتچن: محەممەد ئەمین شاسەنەم (☎ ٢١٣٤٠_٠٤٨٢٦٢)

وێنەکێش: هیلدا باسوێڵ

ساڵی چاپ:

تیراژ:

PDF 4 KURD

نێوەرۆک	لاپەڕە

PDF 4 KURD

پێشەکییەک بۆ وەرگێڕان:

تا ئێستا پێناسەیەکی یەکدەست بۆ وەرگێڕان نەکراوە، گرینگ ئەوەیە ئەگەر وەرگێڕان هەمان وەرگەڕاندنەوەی واتا و چەمک (concept)ی نووسراوە یان وتەیەک لە زمانی بنەماوە (source language) بۆ سەر زمانی مەبەست (target language) بێ، ئەوە باشترین جۆری وەرگێڕان ئەو دەمە دێتە دی کە بتوانێ ئەو کاریگەرییە (بۆ سەر خوێنەر یان گوێگر) لە زمانی بنەماوە بۆسەر زمانی مەبەست رابگوێزێ یان بە شێوەیەکی ئاسانتر, وەرگێڕان بریتییە لە وەرگەڕاندنەوەی دەقێک (text) لە زمانی بنەماوە بۆ سەر زمانی مەبەست، بێ ئەوەی کە هیچ گۆڕان و تێکچوونێک لە شێوە (روخسار form) و واتا (meaning)دا بێتە گۆڕێ، ئەم پێناسەیە (definition) بە تەواوەتی دەچێتە خانەی تیۆریکەوە، چونکو هیچ پەیامێ بێ گۆڕان لە روخسار و واتادا لە زمانێکەوە بۆ زمانێکیتر راناگوێزرێ، ئەم پرسە دەگەڕێتەوە بۆ پێکهاتە (structure) جیاوازییەکانی زمانەکان، کە هەر زمانێ وشەمەنی (vocabulary) تایبەت بە (زمانی) خۆی هەیە، هەر یەک لەم وشانە هەڵگری واتا یان کۆمەڵە واتای تایبەت بە خۆن. هاوهاتەیی (collocation) وشەکان لە هەر زمانێکدا بەندە بە کۆمەڵە رێسا (rule)یەکی تایبەت و لە کۆتاییدا، ئەو رستانەی کە لە هەر زمانێک بەکار دێ، دەتوانێ واتا یان دەستە واتایەکی تایبەت بە خۆی هەبێ کە لە ئەنجامدا راگوێزانی هەر یەک لەو رستانە بەبێ دەسکاری، لابردنی هێندێ لە تایبەتمەندییەکان، یان خستنە سەر (پێوە زیاد کردن)ی تایبەتمەندییەکانی تر ناگونجێ، بەم شێوەیە لە پاڵ وەرگێڕان وەکوو پیشەیەکی بەدرێژایی چەند هەزار ساڵە، زانستێ بە نێوی وەرگێڕانناسی (translatology)یش پێکهات تا لە باری تیۆرییەوە لێی بکۆڵێتەوە. وەرگێڕان بە گشتی لکێکە لە زمانەوانی کرداری (کارپێکراو applied linguistics) کە لە زانکۆکاندا بە شێوەیەکی جیا دەخوێنرێ. لێکۆڵینەوەی تیۆریکی بنەماکانی وەرگێڕان بە بێ زمانەوانی (linguistics) لەنگە و دەبێ کەسی وەرگێر ئاگادارییەکی تا رادەیەکی زۆر لە باری بنەما زمانەوانییەکانەوە بێ تا بتوانێ تێڕوانین، کار پێکردن و بۆچوونێکی زانستییانەی بۆ وەرگێڕان هەبێ چونکو بێ ئەم زانستە وەگێڕانێکی ناهونەری و ترازاو لە چوارچێوە و داڕشتنی تکنیکی وەرگێڕان بە دەستەوە دەدرێ. نایدا (Nida) لە ١٩٧٥دا تیۆرییەکی خستە روو کە تیشک دەخاتە سەر ئەوە کە وەرگێڕ دەبێ لە زنجیرەیەکی داخراو، بەڵام رەوت و پرۆسێسێکی تاوتوێکردن، راگوێستن و رێکخستنەوە (restructuring) ڕەچاو کا، یان بە شێوەیەکی تر، وەرگێڕ دەبێ لە سەرەتادا بیر لە دەقی زمانی بنەما بکاتەوە و بیخاتە ژێر تیشکی پیاچوونەوە و دوای دانانی بەرامبەر (equivalent)ی شیاو و گونجاندنی دەقەکە بە پێی رستەسازی (syntax) زمانی مەبەست، دەست بداتە خولقاندنەوە (recreation) و نوێکردنەوە، بە جۆرێ کە بۆنی وەرگێڕانی لێنەیە.

دیسان، نایدا لە کتێبی «principles of translation as exemplified by Bible translation» پێی وایە کە وەرگێڕان دەبێ خولقاندنەوەی دەق لە زمانی بنەماوە بۆ سەر زمانی مەبەست بێ بە شێوەیەک کە بەرامبەرە دانراوەکان تا ئەو جێگایەی بلوێ، لە گەڵ دەقە سەرەکییەکە یەکتر بگرێتەوە و تەراز دەربێ. ئەو دەمەیە وەرگێڕان ئەنجامدانەوەیەکی (efficiency) باش و هونەری دەبێ و هەر وەکوو کۆڕنی چـــۆکاڤسکی (Kornie Chukovskii لە کتێبەکەیدا (the art of translation) دەڵێ: «وەرگێڕان هونەرێ نییە بەڵکو هونەری (سەرووی) هونەرەکانە.» جـــێی خۆیەتی یادێ لـــــــــە شۆڕشە زمانەوانییەکەی نوام چامسکی (Noam Chomsky) (لە ١٩٦٥ بەم لاوە) بکەینەوە کە پاڵنەری (motive) سەرەکی بوو بۆ گۆڕانکاری پێکردن لە بواری زمان و دوای بە دوای ئەودا،

وەرگێڕان لە نێوان زمانەکاندا، کە کۆمەڵێ بیرۆکەی (idea) نوێ لە بواری وەرگێڕان و هونەرەکانی، کاردانەوەیەکی (reaction) ئەو شۆڕشە بنچینەییە بوو کە کارێکی وای کرد ئێستاش بنەمایێ بێ بۆ تیۆریەکانی وەرگێڕان کە لە لایەن شارەزایانی ئەو بوارەوە دەخرێتە روو.

بە کورتی جۆرەکانی وەرگێڕان بەم شێوەن:

A. وەرگێڕانی زارەکی: (interpretation) A. ١ وەرگێڕانی هاوکات (simultaneous).

A. ٢ـ وەرگێڕانی ناهاوکات (consequitive)

B. وەرگێڕانی نووسراوە (translation)

B1. وەرگێڕانی پێوەندیدار(communicative)=وەرگێڕانی خوێنەرخواز (adaptative). B2. وەرگێڕانی واتایی (semantic) = وەرگێڕانی نووسەرخواز (receptive)

یەکەی وەرگێڕان (unit translation) بریتییە لە: برگەیێ لەو زنجیرە کە وەردەگێڕدرێتەوە و لە لایەن وەرگێڕ وەکوو یەکەیێ بۆ بەرامبەر دانان لەبەرچاو دەگیرێ.

ئەگەر یەکەی وەرگێڕان وشە بێ، وەرگێڕانەکە وشە بە وشە (literal) دەبێ، کە بە بۆچوونی زۆربەی وەرگێڕ و تیۆریسییەکانی وەرگێڕان، ناهونەرییە و ناتوانێ وەرگێڕانێکی باش و تکنیکی بێ. ئەم شێوە زۆر لە وەرگێڕانی واتاییەوە نزیکە. ئەگەر پاراگراف (paragraph) وەکوو یەکەی وەرگێڕان هەڵبژێردرێ، وەرگێڕانەکە دەچێتە خانەی وەرگێڕانی ئازادەوە (free translation - rendering) کە زۆر جار بابەتێ لە زمانی بنەماوە لە وەرگێڕان نایێ، (untranslatable) تەنیا چارە وەرگێڕانی ئازادە. ئەم جۆرە بە لای وەرگێڕانی پێوەندیدارەوە لار دەبێتەوە. ئەگەر رستەش کرایە یەکەی وەرگێڕان، ئەنجامەکەی وەرگێڕانی ئاساییە کە باشترین یەکەی وەرگێڕان لای زۆربەی شارەزایانی ئەو بوارە، یەکەی وەرگێڕان، هەمان رستەیە چونکو لەو وەرگێڕانەدا ڕێساکانی ڕێزمان، رستە سازی و شێوازی ڕێکخستنی وشەمەنی زمانی مەبەست بە سەر دەق و وەرگێڕدراوەکەدا، بە تەواوەتی رەنگ دەداتەوە و تایبەتمەندییەکانی زمانی دەردەکەون.

لە دواییدا وەرگێڕان لەمڕۆکەدا لە کوردستان لە قۆناخی سەرەتایی خۆیدایە و تا ئێستا بە داخەوە هیچ پلان یان پرۆژەیەکی بەربڵاوی بۆ دانەڕێژراوە، تەنانەت نەخراوەتە نێو چوارچێوەیەکی تیۆریزەیشن. جا ئەوەیە کە دەبێ لەمەو بەدوا بە تەنگی زمانە شیرینەکەمانەوە بێین و نەیەڵین زیاتر لەوە لە کاروانی وەرگێڕان بەدوا بکەوێ. خودا یار بێ بیکەینە ستراتیژی و بزووتنەوەیەک بۆ نەوەکانی داهاتوومان تا لەم تەنگژەیە وەرگێڕانییەدا رزگارمان بێ.

بە هیوای ئەو رۆژە

عەلی جەوشەنی «سەرۆک»

سەرچاوەکان:

١. باطنی؛ دکتر محمدرضا. پیرامون زبان و زبان‌شناسی، انتشارات فرهنگ معاصر، ١٣٧١

٢. صفوی؛ دکتر کورش. درباره ترجمه، انتشارات کتاب ماد، ١٣٨٠

٣. حدادی؛ محمود. مبانی ترجمه، انتشارات جمال الحق، ١٣٧٠

٤. میرعمادی؛دکترسیدعلی، تئوریهای ترجمه‌وتفاوت ترجمه‌مکتوب همزمان، بهارستان،١٣٦٩

5. Nida; Eugene A. the theory and practice of translation. Leiden, United Bible socirties, 1974
6. Nida; E A. principles of translation as exemplified by Bible translation, 1959
7. Chukovskii; Kornei. The art of ranslation, 1984